TAAD Yıl 17 . Sayı 68 . Ekim 2026
ISSN 1309-6826 - E-ISSN 3150-0919
Araştırma Makalesi/Research Article DOI: 10.54049/taad.2020253

TÜRK MEDENİ KANUNU'NUN 338. MADDESİNE GÖRE ÜVEY EBEVEYNİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

The Rights and Obligations of a Stepparent under Article 338 of the Turkish Civil Code

İmge Hazal YILMAZ TEKİN*

Özet

Toplumsal yapının değişmesinin ve özellikle boşanmaların artışının ardından üvey ebeveyn ile çocuk ilişkisinin önemi her geçen gün artmıştır. Zira yeniden evlenen kişilerin daha önceden sahip olduğu çocuklarının yeni aileye katılımıyla üvey ebeveyn-çocuk ilişkisi kurulmakta ve bu ilişkinin yapısı hem çocuk bakımından hem de ailenin huzuru bakımından önem taşımaktadır. Üvey ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyan tek düzenleme ise 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) velayete ilişkin hükümlerinden m. 338'de yer almaktadır. "*Üvey çocuklar*" başlığını taşıyan bu hükümden üvey ebeveynin çocuğa ilişkin hak ve yükümlülüklerine ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, esasen hüküm temelini evlilik birliğinde eşlerin birbirine yardım yükümlülüğünden alır. Bu kapsamda üvey ebeveynin eşin velayet hakkını kullanmasına yardımcı olması, çocuğa gerekli ilgi ve özeni göstermesi, zorunlu hallerde de çocuğun ihtiyaçları için onu temsil etmesi gerekmektedir. Çalışmamızın amacı, çocuğun menfaatini gözetme esasıyla TMK m. 338 uyarınca üvey ebeveynin hak ve yükümlülüklerini ayrıntılı ele almaktır. Bu kapsamda öncelikle üvey ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin hukuki niteliği, TMK m. 338'in amacı ve diğer eşin çocuğunun evlat edinilmesinden farkına da yer verilerek ortaya koyulmaktadır. Ardından TMK m. 338 düzenlemesinin kapsamı çeşitli başlıklar altında ayrıntılı şekilde incelenmektedir. Son olarak üvey ebeveyn-çocuk ilişkisinin sona ermesi neden ve sonuçlarıyla açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üvey çocuk, Üvey ebeveyn, Yardım yükümlülüğü, TMK m. 338

Abstract

Changing social dynamics and, particularly, the increase in divorce rates have made the relationship between stepparents and children increasingly important. As individuals who remarry bring their children from previous marriages into their new families, a stepparent-child relationship is established, and the nature of this relationship is important not only for the child but also for the well-being and stability of the family. The only legal provision that explicitly regulates the relationship between a stepparent and a child is contained in Article 338 of the Turkish Civil Code No. 4721 (TCC), among the provisions regarding custody. This provision is entitled "Stepchildren" and it addresses the rights and obligations of a stepparent in relation to the child. However, the

- *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*
- *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 17.8.2026*
- *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 23.10.2026*

* Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara/Türkiye, e-posta: imgehazalyilmaz@hacettepe.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-7890-9650.

provision is essentially grounded in the spouses' obligation to assist one another within the marriage. In this context, the stepparent is required to assist the spouse in exercising parental authority, to provide the child with the necessary care and attention, and, where necessary, to represent the spouse in matters relating to the child's needs. This study aims to examine in detail the rights and obligations of a stepparent under Art. 338 of TCC in light of the best interests of the child. In this context, the legal nature of the relationship between the stepparent and the child is first examined, together with the purpose of Art. 338 of the TCC and its distinction from the adoption of the other spouse's child. Subsequently, the scope of Art. 338 of the TCC is examined in detail under different headings. Finally, the reasons for and consequences of the termination of the stepparent-child relationship are discussed.

Keywords: Stepchild, Stepparent, Obligation to support, Art. 338 of the TCC

GİRİŞ

Çocuklardan ve onların korunmasından söz edildiğinde ilk akla gelen hukuki kurumlardan biri velayettir. Velayet, kural olarak küçüklerin, istisnai hallerde ergin ve kısıtlıların kişiliğine, mallarına gerekli özenin gösterilmesi ve onların temsili için ana babaya yüklenen görevler ile bunların çocuğun üstün menfaatine uygun şekilde yerine getirilmesini sağlamaya yönelik yetkilerden oluşan ve çocuğu koruma amacı güden hukuki bir kurumdur[1]. Velayet tarihsel olarak değişime uğramış ve bugün çocuğun özelliklerine uygun olarak iyi bir şekilde yetişmesi ve geleceğe hazır olabilmesi için ana babasına yüklenen, çocuğun üstün yararına uygun hak ve ödevler halini almıştır[2].

Çocuğun korunması ve gelişimi bakımından oldukça önemli olan velayete sahip kişiler ise sınırlıdır. Bu kişiler ancak kendileriyle hukuken soybağı kurulmuş olan ana ve/veya baba ya da evlat edinen/ler olabilir[3]. Zira velayet çok geniş yetki ve yükümlülükler tanımakta; bunların kullanımının ve dolayısıyla küçüğün menfaatinin güvence altına alınması ise velayet hakkına sahip olabilecek kişilerin kısıtlanmasıyla sağlanmaktadır[4]. Bunun yanında, çocuğu en iyi koruyacak ve onun gelişimine en olumlu katkıyı sunacak kişilerin anne ve babası olacağı düşüncesi

---

1 Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku* (10. Baskı, Pegem Akademi 2025) 222; Mustafa Dural, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (19. Baskı, Filiz Kitabevi 2024) 383; Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (6. Baskı, Turhan Kitabevi 2015) 1074; Canan Yılmaz, *Velayet Hukuku* (Seçkin Yayıncılık 2023) 22; Sera Reyhani Yüksel, *Velayet Hakkı ve Anayasal Sınırları* (Legal Yayıncılık 2020) 23; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta Yayıncılık 2024) 415; Cem Baygın ve Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri-II Aile Hukuku* (Yetkin Yayınları 2025) 518; Caner Taşatan, *Çocuk Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2025) 122; Canan Ruhi ve Ahmet Cemal Ruhi, *Velayet Hukuku* (Seçkin Yayıncılık 2017) 21.

2 Sevgi Usta, *Velayet Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 21; Bugün velayet, "yüküm-hak" niteliğinde olup hem hak hem de yükümlülükler içermektedir, bkz. Rona Serozan, *Çocuk Hukuku* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2017) 250; Tarihsel sürece ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz. Akyüz (n 1) 222-223, Usta (n 2) 28 vd. ve Reyhani Yüksel (n 1) 35 vd.

3 Yılmaz (n 1) 27; Emine Akyüz, *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması* (MEB Yayınları 2000) 239; Öztan (n 1) 1085; Taşatan (n 1) 123; Akyüz (n 1) 226; Akıntürk ve Ateş (n 1) 415-416; Baygın ve Nar (n 1) 519; Reyhani Yüksel (n 1) 45-46.

4 Usta (n 2) 103-104; Reyhani Yüksel (n 1) 46.

de velayete kural olarak sadece ana ve/veya babanın sahip olabileceği kabulünün nedenidir[5].

Değişen toplumsal yapı, boşanmalar sonrası yeniden kurulan evlilikler üvey çocukların bulunduğu aileleri ortaya çıkarmıştır[6]. Bekar bir ebeveyn[7], çocuğunun ebeveyninden farklı biriyle evlendiği takdirde evlendiği kişi çocuğunun üvey ebeveyni olur[8]. Üvey ebeveyn-çocuk ilişkisi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu[9] (TMK) m. 338'de üvey çocuğun evlilik birliğindeki yerini hukuki açıdan belirlemek ve böylece yasal olarak da çocuğa koruma sağlamak amacıyla düzenlenmektedir[10]. Hükümde üvey ebeveynin, diğer eşin çocuğuna ilişkin yükümlülükleri öngörülmüş olmakla birlikte, üvey ebeveyn ile çocuk arasında hukuki olarak ebeveyn-çocuk ilişkisi bulunmadığından üvey ebeveyne velayet hakkı tanınmamıştır[11]. Ancak

---

5 Reyhani Yüksel (n 1) 46.

6 Bu aile yapısı "*yamalı bohça, kolaj veya patchwork aile*" olarak ifade edilebilmektedir, bkz. Rona Serozan, Başak Başoğlu ve Berk Kapancı, 'Aile Hukukunun Özellikleri, İlkeleri ve Gelişimi' (2016) 15 (2-2) (Özel Sayı) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 531, 537. *Patchwork* ailenin ortaya çıkabileceği farklı ihtimaller için bkz. Gökçe Canarslan 'Üvey Çocuklara Özen ve İlgili Gösterilmesi Yükümlülüğü ile Üvey Çocukların Temsili' (2025) 83 (3) İstanbul Hukuk Mecmuası 892, 894.

7 Bu ebeveynliğin kaynağı, bir başka ifadeyle soybağının nasıl kurulduğunun (kan bağıyla veya evlat edinme yoluyla) önemli olmadığına ilişkin bkz. Tuba Kutoğlu, *Üvey Ailede Hukuki İlişkiler* (Seçkin Yayıncılık 2018) 50, 83.

8 Tanja Coskun-Ivanovic, *Fortsetzungsfamilien im Recht - Recht auf Fortsetzung der Familie?* (Schulthess Juristische Medien AG 2023) 16; İsmail Dede, *Çocuğun Velayet İlişkisinden Doğan Kişi Varlığı Zararlarının Tazmini* (On İki Levha Yayıncılık 2019) 42; Taşatan (n 1) 131; Üvey aile yapısı için evlilik birliğinin kurulması gerekir, bkz. Kutoğlu (n 7) 48; Üvey çocuk ise "*aile içinde birlikte yaşadığı kadın veya erkekten biri öz anası veya babası olmayan çocuk*" şeklinde tanımlanabilir (Serozan (n 2) 221). Üvey çocuk ifadesi yerine, üvey ebeveyn teriminin kullanımının daha yerinde olacağına ilişkin bkz. Kutoğlu (n 7) 49. TMK m. 338'de her ne kadar "*üvey çocuklar*" ifadesinin kullanımı tercih edilmişse de amacımız konuya çocuk odaklı yaklaşmak olduğundan, biz de çalışmamızda olabildiğince üvey ebeveyn ifadesini kullanmayı tercih ettiğimizi belirtmek isteriz. Çalışma başlığının seçimi ve konunun ele alınışında özellikle üvey ebeveynin yükümlülükleri üzerinden yapılan değerlendirmeler de bu yaklaşımımızdan kaynaklanmaktadır.; "Sosyal ebeveyn" kavramı ve bunun en yaygın örneğinin üvey ebeveyn olduğuna ilişkin bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 19.

9 Resmî Gazete Tarih: 08.12.2001, Sayı: 24608.

10 Asena Sinanoğlu, *Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocuk ile Kişisel İlişki Kurma Hakkı* (On İki Levha Yayıncılık 2020) 62; Üvey çocuğa ilişkin sorunlara dikkat çekme gerekliliğine ilişkin bkz. Serozan, Başoğlu ve Kapancı (n 6) 537-538.

11 Cyril Hegnauer, *Grundriss des Kindesrechts* (Stämpfli Verlag 1999) 181; Peter Breitschmid, 'ZGB Art. 299' içinde: Ruth Arnet, Peter Breitschmid ve Alexandra Jungo (ed.), *Personen- und Familienrecht Art. 1–456 ZGB - Partnerschaftsgeset CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (Schulthess Juristische Medien AG 2023) 1046; Kurt Affolter-Fringeli ve Urs Vogel, 'ZGB Art. 299' içinde: Heinz Hausheer ve Hans Peter Walter (ed.), *Die elterliche Sorge / der Kindesschutz, Art. 296-317 ZGB - Das Kindesvermögen, Art. 318-327 ZGB - Minderjährige unter Vormundschaft, Art. 327a-327c ZGB Schweizerisches Zivilgesetzbuch BK - Berner Kommentar* (Stämpfli Verlag AG 2016) 138; Serozan (n 2) 254; Akyüz (n 3) 239; Luca Maranta, 'ZGB Art. 299' içinde: Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser (ed.), *ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch OFK - Orell Füssli Kommentar* (Orell Füssli Verlag AG 2021) 685; Sera Reyhani Yüksel, 'Çocuğun Vücut Bütünlüğünün Velayet Hakkı Sahibi

üvey ebeveynin velayet hakkına sahip olmaması çocuğa yönelik yükümlülükleri bulunmadığı anlamına gelmez. Üvey ebeveynden beklenen aynı aile birliği içinde birlikte yaşadığı çocuğa gerekli özeni göstermesi ve velayet hakkına sahip olan eşinin velayeti kullanmasına yardımcı olmasıdır[12]. Bununla birlikte bu yardım, eşlerin velayet hakkını birlikte kullanmasında olduğu gibi geniş kapsamlı ve sınırsız değildir. Bir başka ifadeyle, üvey ebeveynden velayet hakkı bulunan ebeveyn ölçüsünde hareket etmesi beklenemez[13].

Çalışmamızın konusu, TMK m. 338 uyarınca üvey ebeveynin hak ve yükümlülükleridir. Çalışma kapsamında konuya ilişkin olabildiğince detaylı bir inceleme yapılması amaçlanmıştır. Zira TMK m. 338'in yargı kararlarına genellikle boşanma davalarında konu olduğu, bunun ötesinde pek de uyuşmazlık konusu edilmediği görülmüştür. Ancak bekar ebeveynlerin evlenerek yeni eşleri ve çocuklarıyla birlikte yeni bir aile kurması 21. yüzyılda oldukça yaygındır. Kurulan bu yeni aile ortamında üvey çocuğun menfaatinin korunması önem arz eder.

I. ÜVEY EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİ

A. HUKUKİ NİTELİĞİ

743 sayılı mülga Kanun'da[14] karşılığı bulunmayan TMK m. 338 eşlerden birinin diğer eşin çocuğu ile ilişkisini açıkça düzenleyen tek hükümdür[15]. Bir başka ifadeyle, TMK'da eşlerden birinin üvey çocuğuyla hukuki ilişkisini ortaya koyan, kapsam ve sınırlarını belirleyen başka bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte, eşlerin TMK m. 185/2-3 ve m. 186/3 uyarınca evlilik birliği sebebiyle birbirlerine yardım yükümlülüğü bulunmaktadır[16]. Her ne kadar TMK m. 338 düzenlemesi ile

Anne ve/veya Babaya Karşı Korunması' içinde: Sibel Özel, Hatice Selin Pürselim, Özlem Karaman Coşgun ve Hanife Doğrusöz Koşut (ed.), *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasa'nın Özel Hukuka Etkisi* (On İki Levha Yayıncılık 2022) 105; Akyüz (n 1) 226; Ebru Karaman, *Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Anayasal Değerlendirmesi* (On İki Levha Yayıncılık 2023) 98; Tuba Kutoğlu, 'Ana Baba Olmanın Hukuki Sorumluluğu' (2025) 11 (1) BÜHFD 113, 147; Dede (n 8) 42; Sinanoğlu (n 10) 62; Safa Koçoğlu, *Boşanmanın Çocuk Açısından Sonuçları* (Beta Basım Yayım 2018) 45; Taşatan (n 1) 131.

12 Çocuk ile üvey ebeveyn arasındaki ilişki süresine ve yoğunluğuna göre değişse de aralarındaki bağın kalıcı hale gelmesinin genelde üç ila beş yıl sürdüğü, çoğu zaman çocuğun aynı aile ortamında birlikte yaşaması sebebiyle aynı evde bulunmadığı biyolojik ebeveynine göre üvey ebeveyni ile daha fazla vakit geçirdiğine ilişkin açıklamalar için bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 4-6.

13 Akyüz (n 3) 239.

14 Resmî Gazete Tarih: 04.04.1926, Sayı: 339.

15 TMK m. 338'in gerekçesinde hem bu hususa hem de hükmün amacına yer verilmiştir. Gerekçe için bkz. https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-medeni-kanunu-madde-gerekceleri/1, E.T.: 07.07.2026.

16 TMK m. 338'in, eşlerin karşılıklı yardım yükümlülüğü ilkesini üvey çocuklar bakımından somutlaştırdığına ilişkin bkz. Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 138; TMK m. 338 hükmünün övülmeye değer bir düzenleme olduğuna ilişkin bkz. Akıntürk ve Ateş (n 1) 418; Hükmün üvey çocukları etkin bir şekilde korumak için yeterli olmadığı, ancak bir başlangıç olduğuna ilişkin bkz. Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (8. Baskı, Turhan Kitabevi 2025) 635.

üvey çocuklar bakımından diğer eşin sunacağı katkı düzenlenmişse de bu hükmün bulunmaması ihtimalinde de evlilik birliğinden doğan yükümlülükler kapsamında eşin yardımcı olması beklenirdi[17]. Bir diğer ifadeyle, üvey ebeveyn konumundaki eşin, eşine çocuğuna yönelik aile hukukunda doğan yükümlülüklerini yerine getirirken kural olarak evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri kapsamında destek olması gerekmektedir[18].

Türk Medeni Kanunu m. 338, velayete ilişkin hükümler kapsamında yer almaktadır. Bununla birlikte, ilgili hüküm kapsamında bir velayet ilişkisi doğmadığından, üvey ebeveyn velayet hakkına sahip olmaz[19]. Ancak, ilgili hüküm uyarınca üvey ebeveyn, velayet hakkına sahip eşin bunu kullanmasına yardımcı olmakta, bu kapsamda hem bir yükümlülüğü hem de hakkı bulunmaktadır[20]. Hatta velayet hakkını eski eşlerin (çocuğun iki ebeveyninin) birlikte kullandığı durumlarda, yine üvey ebeveyn, velayet hakkının kullanımında başta eşi olmak üzere, gerekli hallerde çocuğun diğer ebeveynine de yardımcı olmalıdır[21]. Zira burada esas alınan, çocuğun üstün yararı olup, buna uygun olarak hareket edilmesi, üvey ebeveynin velayet hakkına sahip eski eşin haklarına saygılı ve onunla iş birliği halinde olması, gerekiyorsa kendisiyle iletişim kurma yoluyla eşine yardımcı olması gerekir[22]. Kaldı ki, hayatın olağan akışı da velayet hakkına sahip ana veya baba ile evli olan eşin üvey çocuğun bakım ve eğitimine az ya da çok katılımını mecburi kılar[23].

---

17 Hegnauer (n 11) 181; Akıntürk ve Ateş (n 1) 114; Baygın ve Nar (n 1) 140; Üvey çocuk bakımından diğer eşin yardımcı olmasına yönelik bir düzenleme (ZGB Art. 299) bulunmadığında dahi diğer eşin üvey çocuğuna yönelik yükümlülükleri olduğuna ve içtihatlarda da buna yer verildiğine ilişkin bkz. Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 138.

18 Maranta (n 11) 684; Yargıtay'ın konuyu boşanmayı isteme hakkı bakımından değerlendirdiği bir kararı için bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2011/3801 K. 2011/23605 T. 26.12.2011 "*Eşler, ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler (TMK.m.338). Davalının önceki eşinden olan ve velayeti kendisinde bulunan ergin olmayan çocuklarının ortak konutta taraflarla birlikte kalmaları, davacıya boşanmayı isteme hakkı vermez.*" (www.lexpera.com.tr; E.T.: 07.07.2026).

19 Hegnauer (n 11) 181; Ingeborg Schwenzer ve Michelle Cottier, 'ZGB Art. 299' içinde: Thomas Geiser ve Christiana Fountoulakis (ed.), *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2022) Art. 299 N. 1; Breitschmid (n 11) 1046; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 138; Coskun-Ivanovic (n 8) 36, 49; Serozan (n 2) 254; Öztan (n 1) 1078, 1085; Akyüz (n 3) 239; Maranta (n 11) 685; Yılmaz (n 1) 28; Reyhani Yüksel (n 1) 45; Reyhani Yüksel (n 11) 105; Akyüz (n 1) 226; Karaman (n 11) 98; Kutoğlu (n 11) 147; Dede (n 8) 42; Sinanoğlu (n 10) 62; Koçoğlu (n 11) 45; Baygın ve Nar (n 1) 519; Ruhi ve Ruhi (n 1) 41.

20 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 138; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 1; Reyhani Yüksel (n 11) 105; Serozan, üvey ebeveynin diğer eşin ergin olmayan çocuklarına "*adeta eksik dozda bir veli gibi özen ve ilgi göstermekle ve onları zorunlu oldukça temsil etmekle yükümlü*" olduğunu ifade etmektedir, (n 2) 254.

21 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 139; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299, N. 1.

22 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 139.

23 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 138; Coskun-Ivanovic (n 8) 4; Hatta bazı durumlarda çocuğa ilişkin kararlarda eşiyle birlikte üvey ebeveynin diğer biyolojik ebeveynden daha fazla etkiye sahip olduğuna ilişkin bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 58.

Zira aynı aile birliği kapsamında süren bir ilişki bulunmaktadır[24]. Üvey ebeveynin, çocuk ve ebeveyni ile sürdürdüğü ortak hayat da onun aslında çocuğu da etkileyen birçok karara katılmasına sebep olur[25]. Hatta bu durumun bir sonucu olarak üvey ebeveyn çocuk ile çoğu zaman birlikte yaşamayan ebeveyninden daha fazla zaman geçirir[26]. Bunun yanında, eş velayet hakkına sahip olmasa bile geçici olarak çocukla kişisel ilişki kurulması anlarında da diğer eşin (üvey ebeveynin) yine TMK m. 338'e uygun hareket etmesi gerekir[27]. Zira üvey ebeveynin çocuğa ilişkin yükümlülükleri TMK m. 338'de düzenlenmekteyse de evlilik birliğinden doğan hak ve yükümlülüklerden (TMK m. 185) kaynaklanmaktadır[28]. Esasen üvey ebeveyn her ne kadar velayet hakkına sahip değilse de çocuğa ilişkin olarak gerekli ilgi ve özeni gösterme ve gerekli hallerde temsil ile görevlidir[29]. Vurgulamak isteriz ki TMK m. 338 ergin olmayan çocuklarla, yani küçük ile sınırlandırılmıştır[30]. Bununla birlikte, kısıtlanan ergin çocuklar bakımından velayetin devamı söz konusu olduğunda, TMK m. 338 uyarınca üvey ebeveynin yükümlülüklerinin de devam ettiğinin kabulü gerekir[31].

B. TMK M. 338'İN AMACI

Türk Medeni Kanunu m. 338'de yer alan üvey çocuklara ilişkin hükmün amacı esasen çocuğun üstün yararını ve aile birliğini korumaktır[32]. Hükmün gerekçesinde

---

[24] Çocuğun bu aile yapısına dahil edilmesinin evlilik birliği kapsamında eşlerin karşılıklı yardım yükümlülüğünün bir sonucu olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 139; Esasen TMK m. 367 vd.'daki ev düzenine ilişkin hükümler de burada uygulama alanı bulabilir ve TMK m. 369 uyarınca üvey çocuğun davranışlarından dolayı ev başkanının sorumluluğu da gündeme gelebilir, bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 40.

[25] Coskun-Ivanovic (n 8) 33.

[26] Coskun-Ivanovic (n 8) 4.

[27] Kutoğlu (n 7) 51, 111; Baygın ve Nar (n 1) 141; Canarslan (n 6) 897; Üvey ebeveynin kocasının önceki evliliğinden olan ve velayeti annede bulunan kızını evinde istememesinin boşanma davasında kusur olarak yüklenmesine ilişkin bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2022/10588 K. 2023/1439 T. 29.3.2023. Benzer bir kusur değerlendirmesi için bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2012/12520 K. 2013/8719 T. 29.3.2013, Yargıtay 2. HD., E. 2008/17454 K. 2009/21400 T. 10.12.2009, Yargıtay 2. HD., E. 2010/5208 K. 2011/5736 T. 31.03.2011, Yargıtay 2. HD., E. 2012/24691 K. 2013/10970 T. 18.4.2013, Yargıtay 2. HD., E. 2009/7708 K. 2009/11298 T. 10.6.2009 (www.lexpera.com.tr; E.T.: 15.07.2026).

[28] Canarslan (n 6) 901.

[29] Karaman (n 11) 98; Canarslan (n 6) 901.

[30] Ahmet Türkmen, 'Eğitim Nafakası (TMK m. 328/III)' (2013) 8 (Özel Sayı) Yaşar Üniversitesi Dergisi Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan 2707, 2749; Samet Güzel, *Eğitim Nafakası* (On İki Levha Yayıncılık 2023) 160; Canarslan (n 6) 894; TMK m. 338'deki ifadelere uygun olarak, üvey ebeveynin özen ve ilgi gösterme yükümlülüğünün ancak ergin olmayan çocuklar bakımından söz konusu olduğuna ilişkin bkz. Adana BAM, 2. HD., E. 2018/2625 K. 2020/1185 T. 11.9.2020, Yargıtay HGK., E. 2019/162 K. 2022/499 T. 7.4.2022 (www.lexpera.com.tr; E.T.: 15.07.2026).

[31] Kutoğlu (n 7) 131.

[32] Hükmün bir tavsiye hükmü olmadığına, emredici nitelikte olduğuna ilişkin bkz. Kılıçoğlu (n 16) 636; Hükmün çocuk hukukuna değil, evlilik hukukunda eşlerin evlilik birliği içinde karşılıklı yardım yükümlülüğüne dayandığına ilişkin vurgu için bkz. Canarslan (n 6) 894.

de bir sosyal ahlak gerekliliğinin Medeni Kanun'da yer alan bir özel hukuk kuralı düzeyine çıkarılması maksadıyla getirilen bir düzenleme olduğu belirtilmektedir[33]. Hükmün amacı, aynı aile ortamında (geçici veya sürekli) bir arada bulunan kişiler arasında destek sağlamaktır[34]. Böylece eşlerin aile ortamında iş birliği ve uyum içinde hareket etmesiyle çocuğun sağlıklı şekilde yetiştirilmesi hedeflenmektedir[35].

Eşlerden velayet hakkına sahip olan ebeveynin gerekli işlemleri yapabileceği açık olmakla birlikte, TMK m. 338 düzenlemesi özellikle derhal harekete geçilmesi gereken ve velayet hakkı sahibine zamanında ulaşılmasının mümkün olmadığı durumlarda üvey ebeveyn tarafından harekete geçilmesi gerekliliğine yöneliktir[36].

C. DİĞER EŞİN ÇOCUĞUNUN (ÜVEY ÇOCUĞUN) EVLAT EDİNİLMESİNDEN FARKI

Türk Medeni Kanunu'nda diğer eşin çocuğundan (üvey çocuktan) bahsedilen önemli bir düzenleme de TMK m. 306/3'tür. Hükme göre, "[e]*şlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlât edinebilir.*"[37] Evlat edinmeyle birlikte ise evlat edinen üvey ebeveyn veli sıfatına sahip olacaktır. Zira TMK m. 314/1'de evlat edinene geçeceği ifade edilen hak ve yükümlülüklerin başında velayet hakkı gelmektedir[38]. Bu ihtimalde, evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararıyla birlikte evlat edinen üvey ebeveyn ile çocuk arasında soybağı ilişkisi de velayet ilişkisi de kurulmaktadır. Bununla birlikte TMK m. 338'de bahsi geçen durumda ise evlat edinmeden farklı olarak, üvey ebeveyn ile çocuk arasında soybağı ilişkisi kurulmadığından, üvey ebeveynin velayet hakkı da bulunmaz[39]. Bir başka ifadeyle,

---

33 Gerekçe için bkz. https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/gerekceler/turk-medeni-kanunu-madde-gerekceleri/1 (E.T.: 15.07.2026); Hükmün üvey çocuklara yapılan kötü muamelelere ve kendilerine yapılanlara, işkencelere, acılara katlanamadığı için intihar eden üvey çocuklara ilişkin basına yansıyan haberler sebebiyle üvey çocuklar bakımından korumanın yetersiz olduğunun ortaya koyulmasından sonra kabul edildiğine ilişkin bkz. Kılıçoğlu (n 16) 635.

34 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140.

35 Akyüz (n 3) 239; Karaman (n 11) 98; Hükmün amacının çocuğun haklarını korumak değil, eşler arasındaki yardımlaşma yükümlülüğünü ortaya koymak olduğuna ilişkin bkz. Kutoğlu (n 7) 48-49. Benzer bir değerlendirme için bkz. Canarslan (n 6) 894.

36 Maranta (n 11) 685.

37 Hükmün amacının üvey çocuklu ailelerin bütünleşmesini sağlamak olduğuna ilişkin bkz. Dural, Öğüz ve Gümüş (n 1) 343 ve Mehmet Erdem ve Aslı Makaracı Başak, *Aile Hukuku* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024) 385.

38 Ana ve babaya ait hak ve yükümlülüklerin evlat edinene geçeceği ifade edilmekteyse de açıktır ki amaçlanan velayetin çocuğun aynı evde birlikte yaşadığı ebeveyninden alınarak onu evlat edinen üvey ebeveynine verilmesi değil, her ikisinin birlikte veli sıfatına sahip olmasıdır. Dolayısıyla eşin, üvey çocuğunu evlat edinmesi halinde eşler birlikte velayete sahip olur. Bu yönde bkz. Dural, Öğüz ve Gümüş (n 1) 362. Karş. Serozan (n 2) 221. Yazar bu durumda çarpık bir velayet tablosunun ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Benzer bir değerlendirme için bkz. Öztan (n 1) 959.

39 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 138.

üvey ebeveynin, eşinin çocuğunu evlat edinmesiyle artık (üvey) çocukla soybağı ilişkisi kurulduğundan zaten TMK m. 338'in uygulanması söz konusu olmayacak, (üvey) ebeveyn ile çocuk arasında velayet hükümleri uygulama alanı bulacaktır[40].

II. TMK M. 338'İN KAPSAMI

A. GENEL OLARAK

Türk Medeni Kanunu m. 338 hükmü esasen velayet hakkına sahip ebeveynin yeniden evlenmiş olması ihtimalinde, çocuk ile üvey ebeveyni arasındaki hukuki ilişkiyi, üvey ebeveynin çocuğa yönelik yapması gerekenleri ve velayeti kullanan eşe nasıl yardımcı olacağını ortaya koyar. Hükmün lafzına bakıldığında velayeti kullanan eşten bahsedilmesi sebebiyle velayet hakkına sahip olmayan ancak çocukla kişisel ilişki kurma hakkı bulunan eşle çocuğun görüşmesi kapsamında üvey ebeveyn bakımından TMK m. 338'in uygulama alanı bulmayacağı değerlendirilebilir. Zira ilgili hükümden görüldüğü üzere esas olarak velayetin eşe bırakıldığı çocuklar bakımından üvey ebeveynin yükümlülükleri düzenlenmiştir[41]. Bununla birlikte, hükmün kapsamına üvey ebeveyn ile aynı aile birliğinde (aynı evde) sadece daima yaşayan çocukların değil, aynı zamanda biyolojik ebeveyni ile kişisel ilişki kurulması sebebiyle belirli zamanlarda ziyarete gelen ve ziyarete geldiğinde üvey ebeveyni ile birlikte kalan çocuklar da dahil edilmelidir[42]. Zira hükmün amacı, bir şekilde aynı aile ortamında (geçici veya sürekli) bir arada bulunan kişiler arasında bir destek sağlamaktır[43]. Bu yorumun uluslararası bir ilke olan çocuğun üstün yararının korunmasına da uygun olduğu açıktır. Zaten TMK m. 338'in uygulanması ve kapsamının ele alınmasında da bu ilkeden hareket edilmekte, üvey ebeveyn tarafından eşinin velayeti kullanmasına yönelik desteğin çocuğun üstün yararına uygun olarak gerçekleştirilmesi beklenmektedir[44]. TMK m. 338'de üvey ebeveyne yükümlülük yüklenmişse de üvey ebeveynin buna aykırı hareket etmesi ihtimalinin yaratacağı sonuçlara yer verilmemiştir. Ancak, eş üvey çocuğunun üstün yararına uygun hareket etmezse TMK m. 185 uyarınca eşlerin evlilik birliğinden kaynaklanan yükümlülüklerine aykırı davranmış olur. Bir başka ifadeyle, üvey çocuğa yönelik öngörülen yükümlülüklerin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi evlilik birliği kapsamında eşlerin karşılıklı sahip olduğu yükümlülüklerin ihlali anlamına gelir[45]. TMK m. 338'e genellikle boşanmaya

---

40 Canarslan (n 6) 900.

41 Hüküm kapsamında üvey ebeveyne hem hak hem de yükümlülük yüklenmiştir (Maranta (n 11) 685).

42 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140.

43 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140; TMK m. 338'de öngörülen yardım yükümlülüğünün daha çok çocuğun eğitimine yardım olarak düşünüldüğüne ilişkin bkz. Akyüz (n 3) 239 ve Akyüz (n 1) 226.

44 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141.

45 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Öztan (n 1) 204; Dural, Öğüz ve Gümüş (n 1) 386; Taşatan (n 1)

ilişkin yargı kararlarında kusur atfına ilişkin değerlendirmelerde tesadüf edilmesi de bunu desteklemektedir[46]. Ayrıca üvey ebeveynin çocuğa ilişkin yükümlülüklerini ihlalinden dolayı velayet hakkına sahip olan ebeveyne karşı çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin alınması ve gerekirse velayetin kaldırılması yoluna gidilmesi de mümkündür[47]. Bununla birlikte, şayet üvey ebeveynin davranışı bir haksız fiil niteliğindeyse çocuğun uğradığı zararların tazmini de talep edilebilir[48].

Türk Medeni Kanunu m. 338 kapsamındaki üvey çocuğun kim olduğuna ilişkin bir belirleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte doktrinde ağırlıklı olarak, hükmün kapsamına evlilik birliğinden önce veya evlilik birliği esnasında doğması fark etmeksizin eşlerin ortak olmayan çocuklarının dahil olduğu kabul edilmektedir[49].

B. ÖZEN VE İLGİ GÖSTERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Türk Medeni Kanunu m. 338/1'de açıkça eşlerin "*ergin olmayan üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle*" yükümlü olduklarına yer verilmiştir. Hüküm TMK m. 185/2'deki düzenlemenin üvey çocuklar bakımından vurgulandığı özel halidir. Zira eşler sadece ortak çocuklarına değil, aynı zamanda üvey çocuklarına da gerekli ilgiyi ve özeni göstermekle yükümlüdür[50].

131, dn. 324; Canarslan (n 6) 894, 897; TMK m. 338'e aykırılığın aynı zamanda Türk Ceza Kanunu m. 233/1 uyarınca suç oluşmasına da sebep olabileceğine ilişkin açıklamalar için bkz. Kılıçoğlu (n 16) 636; TMK m. 338'de yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde uygulanabilecek bir yaptırımın olmadığına ilişkin bkz. Usta (n 2) 105 ve Koçoğlu (n 11) 45. Kanaatimizce TMK m. 338'in mevcut halinde doğrudan üvey ebeveyne yönelik bir yaptırımın yer alması zordur. Zira hüküm üvey ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiyi eş üzerinden kurmakta ve evlilik birliğinden doğan yükümlülüklere dayandırmaktadır. Bu nedenle, TMK m. 338'e aykırı davranmanın belki yaptırımı olarak nitelendirilebilecek durumlar da eşler arasındaki ilişki (boşanma davasında kusurun belirlenmesi) ve çocuğun ebeveynlerine karşı korunması üzerinden sonuçlanmaktadır. Şayet üvey ebeveyn ile diğer eşin çocuğu arasındaki ilişki doğrudan karşılıklı hak ve yükümlülükler üzerinden kurulursa, bu ihtimalde doğrudan üvey ebeveyne yönelen yaptırım da söz konusu olabilir. Bununla birlikte yukarıda da yer verildiği üzere, üvey ebeveynin davranışı haksız fiil niteliğindeyse genel hükümlere başvurulması ve buna ilişkin yaptırımların söz konusu olması her zaman mümkündür.

46 Yargıtay 2. HD., E. 2012/12520 K. 2013/8719 T. 29.3.2013, Yargıtay 2. HD., E. 2008/17454 K. 2009/21400 T. 10.12.2009, Yargıtay 2. HD., E. 2010/5208 K. 2011/5736 T. 31.03.2011, Yargıtay 2. HD., E. 2012/24691 K. 2013/10970 T. 18.4.2013, Yargıtay 2. HD., E. 2009/7708 K. 2009/11298 T. 10.6.2009 (www.lexpera.com.tr; E.T.: 15.07.2026).

47 Akyüz (n 1) 283, 299; Dural, Öğüz ve Gümüş (n 1) 386; Öztan (n 1) 1094, 1155; Erdem ve Makaracı Başak (n 37) 454; Kılıçoğlu (n 16) 636; Yılmaz (n 1) 296; Baygın ve Nar (n 1) 568.

48 Üvey ebeveynin üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemesinden dolayı çocuğun zarara uğraması halinde bu zararı tazmin ile yükümlü olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. Dede (n 8) 42; Üvey ebeveynin TMK m. 338'deki yükümlülüklerini ihlali halinde haksız fiilin söz konusu olduğu ve bundan kaynaklı manevi tazminat taleplerine ilişkin davada hangi mahkemenin görevli olduğuna ilişkin bkz. Kayseri BAM, 3. HD., E. 2020/1231 K. 2020/841 T. 4.11.2020 (www.lexpera.com.tr; E.T.: 15.07.2026).

49 Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 2; Maranta (n 11) 685; Öztan (n 1) 1086; Evlilik birliği içinde doğan üvey çocuk bakımından eşler arasındaki sadakat yükümlülüğünün ihlali de gündeme gelebilir. Konuyla ilgili tartışmalar için bkz. Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 139. Ayrıca bkz. Canarslan (n 6) 901-902.

50 TMK m. 185/2'de bahsi geçen çocuklar eşlerin ortak olan ve olmayan bütün çocuklarını kapsar,

Gösterilmesi gereken özen ve ilgi, üvey çocuğa ilişkin esasen her şeyi kapsamakta ve buna göre çocuğun sağlığı, eğitimi, bakımı, beslenmesi gibi konulara eşin dikkat etmesi ve ortaya çıkan sorunları çözmeye yardımcı olması gerekmektedir[51]. Bir başka ifadeyle, eşten beklenen kendi öz çocuğuna göstereceği özen ve ilgiliyi üvey çocuğuna da göstermesidir[52].

C. YARDIM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Üvey ebeveynin yardım yükümlülüğü, maddi ve gayri maddi olarak ayrılabilir[53]. TMK m. 338/2'de üvey ebeveynin gayri maddi yükümlülüğü özellikle diğer eşin velayeti kullanımına yardımcı olma bakımından düzenlenmektedir[54]. Zira hüküm uyarınca üvey ebeveynin, çocuğun ebeveynine velayet hakkını kullanırken, daha açık bir ifadeyle çocuğa karşı sahip olduğu hak ve yükümlülükleri kullanırken uygun şekilde yardımcı olması gerekmektedir[55]. Üvey ebeveyn, çocuğun ebeveyninin velayeti kullanmasına ikincil ve tamamlayıcı olarak destek olmaktadır[56]. İkincil olmasıyla kastedilen, üvey ebeveynin ancak velayet hakkı sahibi ebeveyn doğrudan bu hakkı kullanamayacağında velayeti kullanmasına yardımcı olmasıyken, tamamlayıcı olmasıyla velayet hakkı sahibinin eksik kaldığı durumlarda devreye girmesi anlaşılmaktadır[57].

Üvey ebeveynin, velayet hakkı sahibine uygun şekilde yardımcı olması gerekir. Ancak bu uygun şeklin ne olduğu TMK'da somutlaştırılmamıştır[58]. Bu nedenle uygun yardımın belirlenmesinde esasen eşler arasındaki görev paylaşımı dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır[59]. Zira her ne kadar velayet hakkına bir eş sahip olsa da eşlerin evlilik birliği kapsamında sahip olduğu yükümlülüklere bağlı olarak süreci birlikte yürütmesi ve kural olarak da eşlerin iş birliği içinde birlikte karar alması gerekmektedir[60]. Dolayısıyla hukuken velayet hakkına sahip

Öztan (n 1) 197, 204. Aksi yönde bkz. Kılıçoğlu (n 16) 201. Yazar TMK m. 185'teki çocukların kural olarak eşlerin müşterek çocukları olduğunu ifade etmekte; ancak bu hükmün TMK m. 338 hükmüyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

51 Kılıçoğlu (n 16) 635-636.

52 Kılıçoğlu (n 16) 635-636.

53 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140; Semih Yünlü, 'Nafaka Yükümlülüklerinin Çatışması' (2025) 16 (64) TAAD 1, 5; Kutoğlu (n 7) 109; Canarslan (n 6) 903.

54 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140; Hüküm kaynağını TMK m. 185/3'teki evlilik hukukundan doğan yardım yükümlülüğünden alır, Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 2.

55 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140; Maranta (n 11) 685.

56 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 2; Akyüz (n 3) 239; Tamamlayıcı olduğuna ilişkin bkz. Akyüz (n 1) 226 ve Karaman (n 11) 98.

57 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140.

58 Uygunluk ölçütünün soyut ve belirsiz olduğuna ilişkin ayrıca bkz. Kutoğlu (n 11) 145; Yardım görevinin kanunda belirtilen sınırlar içinde yerine getirileceğine ilişkin bkz. Karaman (n 11) 98.

59 Coskun-Ivanovic (n 8) 39; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140.

60 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140.

olan kararları veriyor ve velayet hakkını o kullanıyor olsa da evlilik birliğinin ve ailenin korunması bakımından eşlerin birlikte ve uyum içinde hareket etmesi önemli olduğundan kararları birlikte almaları gerekir[61]. Böylece üvey ebeveyn hem velayetin kullanılmasının getirdiği sorumluluğun alınmasına destek olmakta hem de eşine manevi destek olarak yardımını fiili olarak salt yetiştirme ve bakımın ötesine taşımaktadır[62]. Hatta eşler arasındaki görev paylaşımına bağlı olarak çocuğun günlük eğitim ve bakımını büyük ölçüde üvey ebeveynin üstlenmesi de ihtimal dahilindedir[63].

Üvey ebeveynin, eşinin velayet hakkını kullanmasına çocuğun üstün yararını gözeterek ve uygun şekilde yardımcı olmasının, bir başka sınırı ise üvey ebeveynin fiziksel ve duygusal özellikleri ile mali gücüdür[64]. Zira, üvey ebeveynden ancak kendi özelliklerine ve gücüne uygun olan, makul bir yardım beklenebilir. Dolayısıyla üvey ebeveynden beklenemeyecek boyutta, onun özelliklerine uygun olmayan bir yardımın yerine getirilmemesi, üvey ebeveynin bu yükümlülüğünü (TMK m. 338 uyarınca) veya evlilik birliğinden doğan yükümlülüğünü (TMK m. 185) yerine getirmemesi olarak nitelendirilmemelidir[65].

Üvey ebeveynin çocuğa yönelik yerine getirdiklerine karşın çocuğun da yapması gerekenler bulunmaktadır. Bu kapsamda, üvey ebeveyni ana veya babasının velayet hakkını kullanmasına yardımcı olan çocuk, ona karşı tıpkı velayet hakkını kullanan ebeveyniymiş gibi davranmalı, bir başka ifadeyle ebeveyninin sözünü dinlediği, ona saygı gösterdiği gibi üvey ebeveynine de aynı şekilde davranmalıdır[66]. Zira her ne kadar üvey ebeveyn ile çocuk arasında hukuki olarak bir soybağı veya velayet ilişkisi bulunmasa da üvey ebeveyn genellikle çocuğun ebeveynine benzer bir konuma sahiptir[67].

D. TEMSİL YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Türk Medeni Kanunu m. 338'de üvey çocuk bakımından diğer eşin sadece velayetin kullanımına yardım etme ve özen yükümlülüğü değil, aynı zamanda gerekli hallerde temsil yetkisi ve hatta temsil yükümlülüğü de bulunmaktadır. Temsil edilen kişi, üvey çocuk değil, üvey çocuğun ihtiyacı için eştir[68]. Zaten bu temsil kaynağını evlilik birliğinden alır[69]. TMK m. 338/2'de kapsamı belirlenen

---

61 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140; Coskun-Ivanovic (n 8) 58.

62 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 140.

63 Coskun-Ivanovic (n 8) 33.

64 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141.

65 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Canarslan (n 6) 897.

66 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Coskun-Ivanovic (n 8) 63-64; Canarslan (n 6) 897; Karş. Öztan (n 1) 1022.

67 Coskun-Ivanovic (n 8) 33.

68 Akyüz (n 3) 240; Kılıçoğlu (n 16) 636; Kutoğlu (n 11) 147; Coskun-Ivanovic (n 8) 50.

69 Coskun-Ivanovic (n 8) 50; Canarslan (n 6) 899.

bu temsil yetkisi, kanundan doğan bir temsil yetkisidir[70]. Bununla birlikte, hüküm uyarınca hukuki işlemlerin gerçekleştirilmesi bakımından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu[71] (TBK) m. 40 vd.'daki temsile ilişkin genel hükümlerin uygulama alanı bulması mümkündür[72].

Üvey ebeveynin temsil yetkisinin sınırlarının belirlenmesinde, TMK m. 338/2'deki "*durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için*" ifadesinden hareket edilir. Bu kapsamda üvey ebeveynin temsil yetkisinin sınırları somut olayın özelliklerine göre belirlenmelidir. Bununla birlikte, üvey ebeveynin yardım yükümlülüğünde olduğu gibi temsil yetkisinin belirlenmesinde de üvey ebeveynin özellikleri önem taşımaktadır. Ayrıca eşlerin yapmış olduğu görev paylaşımı da temsil yetkisinin belirlenmesinde işleve sahip olabilir[73].

Açıktır ki, velayetin kime ait olduğu, ortak velayetin söz konusu olup olmadığı sorularının cevabı da üvey ebeveynin temsil yetkisini etkileyecektir. Zira üvey ebeveynin temsil yetkisini kullanmasının gerekmediği durumlar söz konusu olabileceği gibi, bu yetkiye sahip olduğu ve kullandığı, ancak oldukça sınırlı kalan örnekler de olabilir[74]. Örneğin ortak velayetin söz konusu olduğu bir durumda kural olarak velayet hakkına sahip ebeveynler zaten gerekli işlemlerin yapılmasında birbirine destek olacaktır. Böylece üvey ebeveynin temsil yükümlülüğü de söz konusu olmayabilir[75]. Bununla birlikte, velayet hakkına sahip iki ebeveyne de ulaşılamayan acil bir durum söz konusuysa üvey ebeveynin eşi adına çocuğun ihtiyaçları için karar alması ve harekete geçmesi gerekebilir[76].

Üvey ebeveyn bakımından sağlanan temsil yükümlülüğü, özellikle velayet hakkı sahibinin iş, hastalık gibi nedenlerle orada bulunmadığı, ancak acil olarak harekete geçilmesi gereken durumlarda önem taşır[77]. Zira diğer hallerde, zaten velayet hakkı

---

70 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Taşatan (n 1) 131; Kanundan doğan bu temsil yetkisi haricinde, üvey ebeveynin çocuğu temsil etmek üzere yetkilendirilebileceği veya acil durumlarda vekaletsiz iş görme hükümleri uyarınca hareket etmesinin de söz konusu olabileceğine ilişkin bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 51-53.

71 Resmî Gazete Tarih: 04.02.2011, Sayı: 27836.

72 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141.

73 Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 3; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Öztan (n 1) 1086; Reyhani Yüksel (n 1) 46; Reyhani Yüksel (n 11) 105.

74 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141.

75 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Çalışmamızda, her ne kadar TMK'da açık hüküm bulunmasa da uluslararası sözleşmeler, TMK'da bir yasak olmaması ve çocuğun üstün yararının esas olması ile yargı kararları da dikkate alınarak boşanan ebeveynlerin ortak velayete sahip olmasının mümkün olduğu kabulü ile açıklamalarda bulunulmuştur. Bununla birlikte, çalışmanın odak noktası dikkate alınarak, oldukça kapsamlı olan ortak velayete ilişkin değerlendirmelerin ayrıntıları bilinçli olarak çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

76 Coskun-Ivanovic (n 8) 60; Canarslan (n 6) 898.

77 Hegnauer (n 11) 182; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 4; Breitschmid (n 11) 1046; Maranta (n 11) 685; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 141; Coskun-Ivanovic (n 8) 41; Öztan (n 1) 1078; Akyüz (n 3) 240; Usta (n 2) 104; Taşatan (n 1) 131; Ruhi ve Ruhi (n 1) 41.

sahibi de bizzat gerekli fiilleri, hukuki işlemleri yerine getirebilecektir. Bununla birlikte, velayet hakkı sahibinin velayet hakkını sürekli olarak kullanmasının mümkün olmadığı hallerde, üvey ebeveynin temsili de geçerli olmayacak, bu durumda ya velayet değiştirilecek ya da velayet kaldırılarak çocuk vesayet altına alınacaktır[78]. Zira üvey ebeveynin temsil yetkisi, velayet hakkına sahip ebeveynin temsil yetkisine bağlıdır[79]. Bununla birlikte, küçük vesayet altına alınırsa vasi olarak üvey ebeveyninin belirlenmesine engel yoktur[80].

Üvey ebeveyn temsil yetkisi kapsamında, kural olarak eşinin velayetten doğan bütün yükümlülüklerini yerine getirebilir[81]. Ancak bu durum temsil yetkisinin velayet hakkına sahip ebeveynden üvey ebeveyne geçmesi anlamına gelmez; zira üvey ebeveyn sadece eşinin velayet hakkını kullanmasına yardımcı olarak zorunlu bir durumda çocuğun temsilini sağlamaktadır[82]. Zaten temsil yetkisini kullanma ve kapsamını belirleme konusunda üvey ebeveyn serbest değildir[83]. TMK'da açıkça ifade edildiği üzere temsil çocuğun ihtiyaçlarıyla sınırlıdır. Ayrıca üvey ebeveynin temsil yetkisini kullanmasında ve bu yetkinin sınırlarının tespitinde belirleyici olan, kendisini temsil ettiği velayet hakkı sahibi ebeveynin iradesidir[84]. Bu irade açıkça ortaya koyulmuş olabileceği gibi, varsayılan bir irade de olabilir[85]. Önemli olan üvey ebeveynin temsil yetkisini bu iradeye uygun kullanmasıdır[86]. Şayet bir görüş ayrılığı söz konusu olursa çocuğun üstün yararı göz ardı edilmeksizin çocuğun ebeveyninin iradesi esas alınmalıdır[87]. Zira üvey ebeveynin temsil yetkisi

---

78 Hegnauer (n 11) 182; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142; Maranta (n 11) 685; Öztan (n 1) 1079; Usta (n 2) 104.

79 Maranta (n 11) 685; Hegnauer (n 11) 182.

80 Breitschmid (n 11) 1046; Hegnauer (n 11) 182; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; Maranta (n 11) 685; Öztan (n 1) 1079, 1086; Usta (n 2) 104.

81 Bu kapsamda uygulamada sıklıkla karşılaşılan çeşitli örnekler için bkz. Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142; Bu kapsamda kişinin eşinin çocuğu için alacak tahsil etmesinin, borç ödemesinin, bir sözleşme akdetmesinin mümkün olduğuna ilişkin bkz. Kılıçoğlu (n 16) 636.

82 Canarslan (n 6) 899.

83 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142; Canarslan (n 6) 901; Eşin sahip olduğu velayet hakkının sağladığı temsil yetkisinin ötesinde bir yetkiye üvey ebeveyn zaten sahip olamayacağı için velinin temsil yetkisinin sınırlarına çalışmada yer verilmemiş; üvey ebeveynin temsil yetkisinin özellik arz ettiği sınırlamalara değinmekle yetinilmiştir.

84 Breitschmid (n 11) 1046; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 5; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142; Karaman (n 11) 99; Coskun-Ivanovic (n 8) 51; Ruhi ve Ruhi (n 1) 41; Canarslan (n 6) 899.

85 Maranta (n 11) 685; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 5; Breitschmid (n 11) 1046; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142; Coskun-Ivanovic (n 8) 42.

86 Breitschmid (n 11) 1046; Öztan (n 1) 1078; Üvey ebeveynin bu iradeye uygun hareket etmemesine karşın, çocuğun üstün yararı tehlikeye düşmüyorsa bir yaptırımın olmadığına ilişkin bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 60.

87 Hegnauer (n 11) 182; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 5; Breitschmid (n 11) 1046; Coskun-Ivanovic (n 8) 42; Reyhani Yüksel (n 11) 105; Öztan (n 1) 1086.

eşiyle olan ilişkisinden ve eşinin çocuğu temsilinden kaynaklanan bir yetkidir[88]. Temsilin uygun olması gereken iradenin, ortak velayetin söz konusu olduğu durumlarda mümkün olduğu ölçüde her iki velinin de iradeleri olduğu açıktır. Bir başka ifadeyle, ortak velayet söz konusuysa üvey ebeveyn temsil yetkisini kullanırken imkân olduğu ölçüde diğer ebeveynin iradesini de dikkate almalı, ona da danışmalıdır[89]. Ayrıca diğer ebeveynin velayet hakkına sahip olmadığı durumlarda, önemli konularda ona bilgi verilmesi ve onun görüşünün de alınması gerekir. Bununla birlikte, asıl karar verme yetkisi kural olarak velayet hakkına sahip ebeveyndedir[90].

Üvey ebeveynin temsil yetkisini kullanması durumun zorunlu kıldığı ölçüyle sınırlı olduğundan, kanunun açıkça ebeveyn veya yasal temsilcinin rızasını aradığı durumlarda üvey ebeveyn tarafından rıza verilemeyeceği açıktır[91]. Bu kapsamda örneğin, ayırt etme gücüne sahip küçüğü borç altına sokan bir işlem söz konusuysa TMK m. 16 uyarınca yasal temsilcinin rızası arandığından, üvey ebeveynin hukuki işleme rıza göstermesi o işlemi geçerli kılmaz[92]. Yine üvey ebeveyn tarafından rıza verilemeyeceği durumlara örnek olarak, TMK m. 126'da küçüğün evlenmesinde yasal temsilcinin izninin aranması ve TMK m. 309/1 uyarınca evlat edinilecek küçüğün ana ve babasının rızasının gerekliliği gösterilebilir.

E. NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Türk Medeni Kanunu m. 338/2'nin ilk kısmında "[k]*endi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur*" ifadeleriyle yardımın ölçüsü belirlenmiştir[93]. Uygun bir şekilde gerçekleşmesi gereken bu yardımın niteliğine ise hükümde açıkça yer verilmemiştir. Bununla birlikte hem manevi bir desteğin hem de maddi yardımın bu kapsamda olduğu kabul edilir. Belirtmek gerekir ki, maddi olarak sağlanan bu yardım m. 186/3'ün bir gereğidir[94]. Zira üvey ebeveynin nafaka yükümlülüğü esasen evlilik birliğinden kaynaklı olarak diğer eşe yardım niteliğinde olup, çocuğun üvey ebeveyne karşı doğrudan bir talep hakkı yoktur[95]. Bir başka ifadeyle, üvey ebeveynin çocuğa yönelik doğrudan bir nafaka yükümlülüğü bulunmamaktadır[96].

---

88 Coskun-Ivanovic (n 8) 51.

89 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142.

90 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142.

91 Hegnauer (n 11) 182; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 6; Breitschmid (n 11) 1046; Maranta (n 11) 685; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142; Öztan (n 1) 1079; Coskun-Ivanovic (n 8) 44; Akyüz (n 3) 239; Karaman (n 11) 99; Canarslan (n 6) 900.

92 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 142.

93 İsviçre Medeni Kanunu m. 278/2'de üvey ebeveyn bakımından nafaka yükümlülüğü düzenlenmiştir.

94 Dural, Öğüz ve Gümüş (n 1) 175; Öztan (n 1) 1050; Aksi yönde bkz. Kutoğlu (n 7) 109.

95 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; Öztan (n 1) 204, 1050; Akyüz (n 1) 201; Yünlü (n 53) 5; Eda Şahin Şengül, *Fiili Ayrılık Nedeniyle Boşanma* (On İki Levha Yayıncılık 2022) 128; Kutoğlu (n 7) 125; Baygın ve Nar (n 1) 141; Canarslan (n 6) 903.

96 Breitschmid (n 11) 1046; Şahin Şengül (n 95) 128; Canarslan (n 6) 903; Eğitim nafakası yönünden

Üvey ebeveynin nafaka yükümlülüğü tamamlayıcı ve ikincil bir yükümlülük olup, velayeti kullanan eşin nafaka yükümlülüğünden bağımsız değildir ve birçok mali talepten sonra gelir[97]. Bununla birlikte, üvey ebeveynin nafaka yükümlülüğünün TMK m. 364 vd.'daki akrabaların yardım nafakası yükümlülüğünden önce geldiği kabul edilmektedir[98]. Zira veli olan eşin evlilik birliği kapsamında diğer eşin yardımıyla çocuğuna yönelik nafaka yükümlülüğünü yerine getirebilir duruma gelmesi öncelikli ve mümkün olup, bu durumda yardım nafakasına başvurulması gerekmeyecektir[99].

Belirtmek gerekir ki, esas itibarıyla üvey ebeveynin nafaka yükümlülüğü velayet hakkına sahip eşin nafaka yükümlülüğüne destek niteliğindedir. Daha açık bir ifadeyle, velayet hakkına sahip ebeveynin ödemesi çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaya yetmiyorsa çocuğun velisiyle evli üvey ebeveyn bu farkı karşılamaktadır[100]. Ayrıca bu nafakanın sağlanamaması riskini de üvey ebeveyn taşımakta ve gerekli hallerde kendisi ile aynı aile düzeninde yaşayan üvey çocuğunun ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir[101]. Bu nedenle, üvey ebeveynin nafaka yükümlülüğü, dolaylı nafaka yükümlülüğü olarak ifade edilir[102]. Vurgulamak gerekir ki, üvey ebeveynin nafaka yükümlülüğü, ancak onunla birlikte aynı aile düzeni içinde yaşayan üvey çocuk bakımından geçerlidir. Zira evlilik birliğinin giderlerinin kapsamında aile ortamında bulunan üvey çocuğun masraf ve giderleri de yer alır[103]. Buna karşın, çocuğun üvey ebeveyni ile aynı evde yaşamadığı durumda üvey ebeveynin, ana-babanın çocuğa yönelik kişisel borcu olan nafaka bakımından bir yükümlülüğü bulunmaz. Ancak üvey ebeveynin eşi, çocuğuna yönelik kişisel

---

değerlendirme için bkz. Türkmen (n 30) 2748-2749; Çocuğun ana veya babasının ölümü, gaipliğine karar verilmesi gibi durumlarda ya da çocuk küçükken üvey ebeveynin yükümlülüklerini yerine getirmesi ve erginlikten sonra eşin bakım ve eğitim yükümlülüğünü tek başına karşılayamayacağı durumda eşler arasındaki dayanışma yükümlülüğü temel alınarak üvey ebeveynden de eğitim desteği talep edilebileceği yönünde bkz. Türkmen (n 30) 2749 ve Derya Ateş 'İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü' (2021) 12 (47) TAAD 179, 205. Aksi yönde bkz. Güzel (n 30) 160. Yazar TMK m. 338'de sınırın çizildiğini ve üvey ebeveyn ile çocuk arasında soybağı ilişkisi bulunmamasına karşın böyle bir yükümlülüğün yüklenmesinin isabetli olmayacağını belirtmektedir.

97 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 2; Canarslan (n 6) 903.

98 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; TMK m. 364'ün üvey çocuklar bakımından uygulama alanı bulmayacağı yönünde bkz. Öztan (n 1) 1206.

99 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143.

100 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; Akyüz (n 1) 201; Canarslan (n 6) 904.

101 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; Öztan (n 1) 1050; Akyüz (n 1) 201; Baygın ve Nar (n 1) 141.

102 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 143; Öztan (n 1) 1050.

103 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 144; TBK m. 350 ve m. 351 uyarınca kiralananın belirli kişilerin gereksinimi sebebiyle tahliyesi kapsamında üvey çocuğun bakmakla yükümlü kişiler arasına girmediği ve bu nedenle de üvey çocuğun gereksinimi sebebiyle tahliye istenemeyeceği yönünde bkz. H. Kübra Ganbari, *Konut ve Çatılı İşyeri Kiralarında Yeniden Kiralama Yasağı (TBK m. 355)* (On İki Levha Yayıncılık 2024) 43 ve Kutoğlu (n 7) 161, 197.

olarak nafaka yükümlüsü olabilir ve fakat bu durum, üvey ebeveynin kendi evlilik birlikleri bakımından daha fazla mali katkıda bulunmasını gerektirebilir[104]. Daha açık bir ifadeyle, eşin çocuğuna yönelik nafaka yükümlülüğü sebebiyle evlilik birliği giderlerine yeterince katılamaması söz konusu olabilir ve bu durumda üvey ebeveynin evlilik birliği giderlerine daha fazla katkıda bulunması, böylece dolaylı olarak eşinin nafaka yükümlülüğüne yardım etmesi söz konusu olabilir[105].

Nafaka yükümlülüğü esasen somut duruma göre belirlenir. Eşler arasında evlilik birliğinde görevlerin paylaşımı, ev düzeni ile ilgili belirlemeler de nafaka yükümlülüğünün kapsamını ve desteğin niteliğini etkiler[106]. Örneğin, üvey ebeveyn mali katkıdan çok ev işlerini üstlenmişse velayet hakkına sahip eşine üvey çocuğu ile ilgili desteğini daha çok çocuğun bakımına yardımcı olarak yerine getirir[107].

III. ÜVEY EBEVEYN-ÇOCUK İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

A. SONA ERME NEDENLERİ

Eşin, diğer eşin çocuğu ile olan üvey ebeveyn-çocuk ilişkisi çeşitli şekillerde sona erebilir. Bunların başında en doğal sona erme şekillerinden birinin üvey ebeveyn veya üvey çocuğun ölümü olduğu açıktır. Bunun yanında velayet hakkına sahip eşin ölmesi ihtimalinde, çocuğun durumu değerlendirilerek üstün yararının gereğine göre ya velayet diğer biyolojik ebeveynine verilir ya da çocuğa vasi atanır[108]. Çocuğa üvey ebeveynin vasi olarak atanmasında hukuken herhangi bir engel bulunmamaktadır[109]. Ayrıca çocuğun velisinin ölümüyle birlikte, şayet çocuğun bakımı ile güvenliği tehlikeye düşüyorsa, çocuğun yasal temsilcisi belirlenene veya çocuk koruma altına alınana kadar, üvey ebeveynin çocuğa yönelik yükümlülüklerinin velinin ölümünden sonra da bir süre devam ettiğinin kabulü çocuğun üstün yararına daha uygun olur[110]. Zaten TMK m. 338'deki ifadeler ve özellikle de "*koşullar zorunlu kıldığı ölçüde*" ifadesi gerekli hallerde üvey çocuğa ilişkin yükümlülüklerin devamını destekler şekilde yorumlamayı mümkün kılar[111]. Hatta çocuğun uzun süredir üvey ebeveyni ile birlikte yaşaması, ona alıştığı ve

---

104 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 144.

105 Benzer bir değerlendirme için bkz. Türkmen (n 30) 2749.

106 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 144.

107 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 144.

108 Breitschmid (n 11) 1046; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 146; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 8.

109 Breitschmid (n 11) 1046; Akyüz (n 1) 316-317; Üvey ebeveynin çocuğa vasi atanmasına engel bulunmasa da bunun çok nadiren tercih edildiğine ilişkin bkz. Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 8.

110 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 146.

111 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 146; Çocuğu korumaya yönelik bir sistem devreye girene kadar üvey ebeveynin adeta bir garantör olarak hukuki sorumluluğu olduğuna ilişkin bkz. Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 147.

ondan kopmasının çocuğa zarar vereceği bir ortamın bulunması ihtimallerinde gerekirse çocuğun üvey ebeveyni ile yaşamını sürdürmesine de imkân tanınması gerektiği, yine çocuğun üstün yararının gözetilmesinin bir gereği olarak ileri sürülmektedir[112]. Mevcut yasal düzenlemeler uyarınca bunu sağlamaya en uygun hukuki kurumun ise üvey ebeveynin vasi olarak tayini olacağı kanaatindeyiz[113].

Ortak velayet söz konusuyken, üvey ebeveyn ile evli olan veli eşin ölmesi halinde ise velayeti kullanan diğer eş artık tek başına veli olur. Bu ihtimalde de çocuğun üvey ebeveyni ile alıştığı ortamda kalması her ne kadar menfaatine olabilirse de esas olan çocuğun velisiyle bir aile ortamında yaşamasıdır[114]. Bununla birlikte, çocuğun ebeveynlerine karşı da korunmasının gerektiği hallerde TMK m. 346 vd. hükümleri uyarınca hâkimin kendiliğinden koruma önlemine başvurması mümkün olduğundan, somut durumun değerlendirilmesi ile farklı önlemlerin alınması da mümkün olacaktır.

Üvey ebeveyn-çocuk ilişkisinin sona ereceği diğer bir durum ise evlilik birliğinin sona ermesidir[115]. Zira üvey ebeveyn ile çocuk arasında kurulan ilişkinin temeli esasen çocuğun ana veya babası ile kurulan evliliktir[116]. Dolayısıyla evliliğin sona ermesiyle birlikte, TMK m. 338 uyarınca eşin, üvey çocuğuna yönelik yükümlülükleri de sona erer. Bu kapsamda boşanmanın kesinleşmesiyle eşin, diğer eşe destek olma yükümlülüğü ve üvey çocuğuna ilişkin yükümlülükleri sona ermiş olur[117]. Boşanma davasında her ne kadar çocuklara ilişkin hususlar gündeme gelip, velayet, nafaka gibi konularda belirlemeler yapılmaktaysa da üvey çocuk bakımından bu konular gündeme gelmeyecektir. Zira boşanma davasında yapılan belirleme ortak çocuklara ilişkindir[118]. Burada bahsi geçen çocuk açısından ise üvey ebeveyni ile hukuki açıdan soybağı ilişkisi bulunmadığından, onun açısından velayet ve nafakanın belirlenmesi söz konusu olmaz[119].

Türk Medeni Kanunu m. 338'de "*ergin olmayan*" çocuktan bahsedildiği için çocuğun erginliğinin de kural olarak bu ilişkiyi sona erdirdiği kabul edilebilir. Bununla birlikte, çocuğun ergin ve kısıtlı olması ihtimalinde velayetin devamı söz konusuysa TMK m. 338 uyarınca üvey ebeveynin yükümlülüklerinin ve aralarındaki üvey ebeveyn-çocuk ilişkisinin devam ettiği kabul edilmelidir[120].

---

112 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 147.

113 Şu an için buna imkân bulunmasa da böyle bir durumda esasen üvey ana veya babanın velayet hakkının değerlendirilebileceğine ilişkin bkz. Canarslan (n 6) 907.

114 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 147.

115 Breitschmid (n 11) 1046; Canarslan (n 6) 900.

116 Evlenmenin gerçekleşmediği durumlar hakkında bkz. Canarslan (n 6) 905-906.

117 Maranta (n 11) 685; Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 7; Öztan (n 1) 1086.

118 Schwenzer ve Cottier (n 19) Art. 299 N. 7; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 146.

119 Maranta (n 11) 685.

120 Kutoğlu (n 7) 131.

Son olarak eklemek isteriz ki, üvey ebeveyn tarafından diğer eşin çocuğunun evlat edinilmesi, çocuk ile üvey ebeveyn arasında mahkeme kararıyla soybağı ilişkisinin kurulmasını sağlayacağından bu da üvey ebeveyn-çocuk ilişkisinin sona erdiği bir durum olarak değerlendirilebilir.

B. İLİŞKİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

1. Evlenme Yasağı

Üvey ebeveyn ile çocuk arasında kurulan hukuki ilişki, evlilik birliğinin kurulmasından doğan bir ilişkidir. Bu nedenle evlilik birliğinin sona ermesi halinde ortadan kalkacak olan bu ilişki, yasal düzenlemelerde kayın hısımlığının ortadan kalkmasına rağmen geçerli olacağı belirtilen kurallardan etkilenir. TMK m. 129'da düzenlenen evlenme engellerinin ikinci bendinde "[k]*ayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında*"[121] evlenme yasağı bulunduğuna yer verilmiş olup, üvey ebeveyn ile diğer eşin çocuğu bakımından da bu yasak, evliliğin sona ermesinin ardından söz konusu olur[122]. Hükmün temelinde evlilik ile birlikte eşlerin bazı hısımları ile yakın ilişki kurulması sebebiyle evliliğin sona ermesinin ardından bu kişilerle evlenmenin ahlaken de hoş karşılanmayacağı düşüncesi yer almaktadır[123]. Bu nedenle yasak, evlilik birliği süresince var olan altsoyu kapsamakta olup, evlilik birliği ortadan kalktıktan sonra doğan çocuk bakımından artık kayın hısımlığı oluşması mümkün olmadığından evlenme engeli de söz konusu olmaz[124].

2. Kişisel İlişki Kurulması

Çocuk ile kişisel ilişki kurma soybağının velayete bağlı olmayan hükümleri arasında TMK m. 323 vd. hükümlerinde düzenlenmektedir. TMK m. 323'te ana ve baba ile kişisel ilişkinin kurulması düzenlenmekte ve m. 324'te ise bu ilişkinin sınırlarına yer verilmektedir[125]. Her ne kadar temel olarak kişisel ilişki kurulması düşünülen kişi velayet hakkına sahip olmayan veya çocuğun kendisine bırakılmadığı ana ya da baba olsa da kanun koyucu aynı zamanda üçüncü kişilere de belirli durumlarda çocuk ile kişisel ilişki kurma hakkını TMK m. 325'te tanımıştır[126]. Hükme göre "[o]*lağanüstü hâller mevcutsa, çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuk ile kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğer kişilere, özellikle*

---

121 Mevcut evlilik zaten evlenme engeli olduğundan, hükümdeki "*evlilik sona ermiş olsa bile*" ifadesi yerinde değildir, bkz. Erdem ve Makaracı Başak (n 37) 58 ve Akıntürk ve Ateş (n 1) 75.

122 Öztan (n 1) 592; İsviçre hukuku bakımından konuya ilişkin durum değerlendirmesi için bkz. Canarslan (n 6) 909.

123 Erdem ve Makaracı Başak (n 37) 59; Değerlendirme için bkz. Öztan (n 1) 151.

124 Öztan (n 1) 151; Erdem ve Makaracı Başak (n 37) 59; Kutoğlu (n 7) 104; Canarslan (n 6) 909.

125 Çocuk ile kişisel ilişki kurma hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İlknur Serdar, 'Kişisel İlişki Kurma Hakkı' (2007) 9 (Özel Sayı) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 739 vd.

126 Hangi hallerde kişisel ilişki kurma hakkının söz konusu olacağına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Sinanoğlu (n 10) 71-72.

hısımlarına da tanınabilir. Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır."

Çocuk ile hukuken soybağı ilişkisi bulunmayan üvey ebeveyn bakımından TMK m. 325'in uygulanması ve çocuk ile kişisel ilişki kurulması mümkündür. Zaten çocuk ile üvey ebeveyn uzun süre bir aile düzeninde birlikte yaşamış ve aralarında güçlü bir manevi bağ kurulmuşsa, çocuğun menfaatinin kişisel ilişkinin tesisini gerektireceği açıktır[127]. Kişisel ilişkinin fiili olarak gerçekleşmesinde sorun yaşanan durumlarda, TMK m. 325 hükmü uyarınca üvey ebeveyn kişisel ilişki kurma hakkı tanınmasını isteyebilir. Zira hükümde bahsi geçen üçüncü kişiler kapsamına, çocuk ile uzun zaman aile olarak bir hayat sürmüş üvey ebeveynin dahil olması doğaldır[128]. Bununla birlikte açıktır ki, üvey ebeveynin sadece talebi ve uzun yıllar çocuk ile birlikte bir aile olarak yaşamış olmaları yeterli bulunmamakta, asıl olarak çocuğun menfaatinin bu kişisel ilişkinin kurulmasını gerektirmesi aranmaktadır[129]. Dolayısıyla üvey ebeveyn tarafından kişisel ilişki kurulmasına ilişkin her ne kadar bir talep olsa da çocuk ile ilişkisinin devamı çocuğun menfaatine uygun düşmüyorsa kişisel ilişki kurulmasına izin verilmeyecektir[130]. Zaten ilgili hükümde kişisel ilişki kurulabilmesi için olağanüstü durumun varlığı ile çocuğun menfaatine uygun olma şartlarının aranacağı ifade edildiğinden[131], sadece üvey ebeveynin bu yöndeki bir talebinin ve/veya uzun süre aynı aile birliği içinde yaşamanın çocuk ile üvey ebeveyni arasında kişisel ilişki kurulması bakımından yeterli olmayacağı sonucuna rahatlıkla ulaşılabilmektedir[132].

Kurulacak kişisel ilişki bakımından sınırların belirlenmesinde ise TMK m. 325/2'deki atıf sebebiyle TMK m. 324 uygulama alanı bulur. Böylece üvey ebeveyn, kurulan kişisel ilişki sebebiyle çocuğun ana ve babasıyla olan ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitim ve yetişmesini engellemekten ve çocuğun huzurunun tehlikeye düşmesinden kaçınmalıdır. Aksi halde üvey ebeveynin kişisel ilişki kurma talebi reddedilebileceği gibi, kurulmuş kişisel ilişki duruma göre sınırlandırılabilecek veya tamamen kaldırılacaktır[133].

---

127 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 148; Coskun-Ivanovic (n 8) 218-219; Maranta (n 11) 685; Erdem ve Makaracı Başak (n 37) 432; Öztan (n 1) 794, 1032, 1086; Aynı aile ortamında yaşamanın, aralarında sürekli gerçekleşen sosyal etkileşimin bir sonucu olarak çoğu zaman üvey ebeveyn ile çocuk arasında bir ailenin parçası olma şeklinde bağ kurduğuna ilişkin bkz. Coskun-Ivanovic (n 8) 4-5.

128 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 148.

129 Coskun-Ivanovic (n 8) 220; Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 148.

130 Affolter-Fringeli ve Vogel (n 11) 148.

131 Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Serdar (n 125) 755-756 ve Sinanoğlu (n 10) 105 vd.

132 Canarslan (n 6) 908.

133 Bu ihtimaller bakımından değerlendirmeler için bkz. Serdar (n 125) 777-778 ve Sinanoğlu (n 10) 113-115.

SONUÇ

Türk Medeni Kanunu m. 338, çocuğun ve aile birliğinin korunması bakımından önemli bir hükümdür. Zira 743 sayılı mülga Kanun'da bulunmayan, ancak ortaya çıkan ihtiyaçlar sonucunda sosyal ahlak gerekliliğinin hukuk kuralı düzeyine çıkarılması amacıyla getirilen bu düzenlemeye bugünkü aile yapılarında ihtiyaç artmıştır. TMK m. 338'de üvey ebeveyne, temeli evlilik birliği gereğince eşlerin birbirine yardım yükümlülüğüne dayanan, diğer eşin ergin olmayan çocuğuna özen ve ilgi gösterme yükümlülüğü, velayeti kullanan eşe uygun şekilde yardım etme yükümlülüğü ve zorunlu hallerde çocuğun ihtiyaçları için eşi temsil yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu kapsamda üvey ebeveynin diğer eşin çocuğuna, çocuğun sağlığı, eğitimi, bakımı gibi her konuda kendi çocuğuna göstereceği özen ve ilgiyi göstermesi gerekmektedir. Ayrıca velayeti kullanan eşe hem maddi hem de manevi açıdan yardımcı olması gerekmekte, ancak yardımın kapsam ve içeriği TMK m. 338'de açıkça düzenlenmemektedir. Hükümde üvey ebeveynin "uygun bir şekilde" yardımcı olacağına yer verilmekle yetinilmiş, yardımın ölçüsü somutlaştırılmamıştır. Ancak yardımın uygun bir şekilde olmasından anlaşılması gereken hem üvey ebeveynin fiziksel ve duygusal özellikleri ile mali gücüne uygun makul bir yardım olması hem de eşler arasındaki iş bölümüne göre yardımın ölçüsünün belirlenmesidir. Gerekli hallerde eşe yapılacak bu yardım nafakayı da içerebilir. TMK m. 338'de üvey ebeveyne durum ve koşulların zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için yüklenen temsil yükümlülüğü özellikle acil durumlarda devreye girmesi bakımından oldukça önemlidir. Zira velinin o an orada bulunamadığı ancak acil olarak harekete geçilmesi gereken hallerde çocuk açısından önemli ve ivedi işlemleri üvey ebeveyn yapacaktır. Bununla birlikte, üvey ebeveynin bu hak ve yükümlülüklerinin bir velayet hakkı niteliğinde olmadığı, bir başka ifadeyle üvey ebeveyne velayet hakkı tanınmadığı açıktır. Özellikle üvey ebeveyne verilen yetkilerin oldukça sınırlandırılmış olması, üvey ebeveynin yapacağı işlemlerin velayeti kullanan eşin iradesine bağlı olması ve genellikle acil durumları kapsaması vb. üvey ebeveynin hak ve yükümlülüklerinin velayetin kullanılmasından farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca üvey ebeveyn ile çocuk arasında doğrudan bir ilişki kurulmaması, kurulan ilişkinin evlilik birliğinden kaynaklanan ve eş üzerinden gerçekleşen yapısı da aslında her şeyin velinin iradesine bağlı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, üvey ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiye yönelik veli konumundaki eşten bağımsız yapılacak düzenlemeler belki de çocuğun menfaatini korumak açısından daha faydalı olabilecektir. Zira TMK m. 338 hükmü yargı kararlarına genellikle boşanma davalarında konu olmakta, ancak kanaatimizce hüküm kökenini aldığı evlilik birliğine ilişkin düzenlemelerin ötesinde üvey çocukların menfaatini güvence altına almayı amaçlamaktadır.

Üvey ebeveyn ile çocuk arasında kurulan ilişkinin temeli eşlerin evlilik birliği olduğundan evlilik birliğinin sona ermesi üvey ebeveyn-çocuk ilişkisinin de sona

ermesi anlamına gelmektedir. Bunun yanında çocuğun ölümü gibi ihtimallerin de bu ilişkiyi sona erdirdiği açıktır. Ancak bu ilişkinin sona ermesinin etkileri farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, eşler arasındaki evlilik birliği sona erdikten sonra TMK m. 129 uyarınca üvey ebeveyn ile çocuk arasında evlenme yasağı söz konusu olmaktadır. Ayrıca üvey ebeveyn ile çocuk arasında bir aile olarak birlikte yaşadıkları süreçte kurulmuş olma ihtimali bulunan iyi ilişkilerin etkisiyle TMK m. 325'e göre kişisel ilişki kurulması mümkündür. Bunun için olağanüstü durumun varlığı ve kişisel ilişkinin çocuğun menfaatine olması gerekmekte, salt üvey ebeveynin talebi ve uzun süre bir aile ortamında yaşamış olmaları yeterli olmamaktadır.

Duyulan ihtiyaç üzerine TMK m. 338 düzenlemesi kabul edildiğinde, doktrinde övülmeye değer bir düzenleme ve yeterli olmamakla birlikte bir başlangıç olarak değerlendirilmişken, bugün üvey ebeveyn-çocuk ilişkisinin arttığı da göz önüne alındığında; düzenlemenin daha ileriye taşınması gerektiği açıktır. Zira aile birliği içinde yaşayan kişiler arasındaki uyum, saygı, sevgi ile karşılıklı hak ve yükümlülüklerin belirliliği hem aile birliğinin korunmasını hem de çocuğun huzurlu ortamda sağlıklı şekilde yetişmesini sağlar. TMK m. 338 başta üvey çocuk olmak üzere aile birliğini de korumayı amaçlamakla birlikte, üvey ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin velayet hakkına sahip eş üzerinden değil de doğrudan ikisi (üvey ebeveyn ile çocuk) arasında ele alındığı bir düzenlemenin, karşılıklı hak ve yükümlülükleri güvence altına alması ve doğrudan talep hakkı sağlayabilecek olması sebebiyle hem çocuğun menfaatinin hem de ailenin korunması bakımından daha fazla fayda sağlayabileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Affolter-Fringeli K ve Vogel U, 'ZGB Art. 299' içinde: Heinz Hausheer ve Hans Peter Walter (ed.), *Die elterliche Sorge / der Kindesschutz, Art. 296-317 ZGB - Das Kindesvermögen, Art. 318-327 ZGB - Minderjährige unter Vormundschaft, Art. 327a-327c ZGB Schweizerisches Zivilgesetzbuch BK - Berner Kommentar* (Stämpfli Verlag AG 2016)

Akıntürk T ve Ateş D, *Aile Hukuku* (25. Baskı, Beta Yayıncılık 2024)

Akyüz E, *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması* (MEB Yayınları 2000)

Akyüz E, *Çocuk Hukuku* (10. Baskı, Pegem Akademi 2025)

Ateş D, 'İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü' (2021) 12 (47) TAAD 179-214

Baygın C ve Nar A, *Medeni Hukuk Dersleri-II Aile Hukuku* (Yetkin Yayınları 2025)

Breitschmid P, 'ZGB Art. 299' içinde: Ruth Arnet, Peter Breitschmid ve Alexandra Jungo (ed.), *Personen- und Familienrecht Art. 1–456 ZGB - Partnerschaftsgeset CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (Schulthess Juristische Medien AG 2023)

Canarslan G, 'Üvey Çocuklara Özen ve İlgili Gösterilmesi Yükümlülüğü ile Üvey Çocukların Temsili' (2025) 83 (3) İstanbul Hukuk Mecmuası 892-912

Coskun-Ivanovic T, *Fortsetzungsfamilien im Recht - Recht auf Fortsetzung der Familie?* (Schulthess Juristische Medien AG 2023)

Dede İ, *Çocuğun Velayet İlişkisinden Doğan Kişi Varlığı Zararlarının Tazmini* (On İki Levha Yayıncılık 2019)

Dural M, Öğüz T ve Gümüş MA, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (19. Baskı, Filiz Kitabevi 2024)

Erdem M ve Makaracı Başak A, *Aile Hukuku* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2024)

Ganbari HK, *Konut ve Çatılı İşyeri Kiralarında Yeniden Kiralama Yasağı (TBK m. 355)* (On İki Levha Yayıncılık 2024)

Güzel S, *Eğitim Nafakası* (On İki Levha Yayıncılık 2023)

Hegnauer C, *Grundriss des Kindesrechts* (Stämpfli Verlag 1999)

Karaman E, *Velayet Hakkı Bağlamında Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Anayasal Değerlendirmesi* (On İki Levha Yayıncılık 2023)

Kılıçoğlu AM, *Aile Hukuku* (8. Baskı, Turhan Kitabevi 2025)

Koçoğlu S, *Boşanmanın Çocuk Açısından Sonuçları* (Beta Basım Yayım 2018)

Kutoğlu T, *Üvey Ailede Hukuki İlişkiler* (Seçkin Yayıncılık 2018)

Kutoğlu T, 'Ana Baba Olmanın Hukuki Sorumluluğu' (2025) 11 (1) BÜHFD 113-175

Maranta L, 'ZGB Art. 299' içinde: Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser (ed.), *ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch OFK - Orell Füssli Kommentar* (Orell Füssli Verlag AG 2021)

Öztan B, *Aile Hukuku* (6. Baskı, Turhan Kitabevi 2015)

Reyhani Yüksel S, *Velayet Hakkı ve Anayasal Sınırları* (Legal Yayıncılık 2020)

Reyhani Yüksel S, 'Çocuğun Vücut Bütünlüğünün Velayet Hakkı Sahibi Anne ve/veya Babaya Karşı Korunması' içinde: Sibel Özel, Hatice Selin Pürselim, Özlem Karaman Coşgun ve Hanife Doğrusöz Koşut (ed.), *Özel Hukukun Güncel Sorunları ve Anayasa'nın Özel Hukuka Etkisi* (On İki Levha Yayıncılık 2022)

Ruhi C ve Ruhi AC, *Velayet Hukuku* (Seçkin Yayıncılık 2017)

Schwenzer I ve Cottier M, 'ZGB Art. 299' içinde: Thomas Geiser ve Christiana Fountoulakis (ed.), *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2022)

Serdar İ, 'Kişisel İlişki Kurma Hakkı' (2007) 9 (Özel Sayı) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 739-781

Serozan R, *Çocuk Hukuku* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2017)

Serozan R, Başoğlu B ve Kapancı B, 'Aile Hukukunun Özellikleri, İlkeleri ve Gelişimi' (2016) 15 (2-2) (Özel Sayı) İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 531-560

Sinanoğlu A, *Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocuk ile Kişisel İlişki Kurma Hakkı* (On İki Levha Yayıncılık 2020)

Şahin Şengül E, *Fiili Ayrılık Nedeniyle Boşanma* (On İki Levha Yayıncılık 2022)

Taşatan C, *Çocuk Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2025)

Türkmen A, 'Eğitim Nafakası (TMK m. 328/III)' (2013) 8 (Özel Sayı) Yaşar Üniversitesi Dergisi Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan 2707-2764

Usta S, *Velayet Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2016)

Yılmaz C, *Velayet Hukuku* (Seçkin Yayıncılık 2023)

Yünlü S, 'Nafaka Yükümlülüklerinin Çatışması' (2025) 16 (64) TAAD 1-30